

نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری (مطالعه موردی: شهر چابهار)

ملیحه ذاکریان، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد میبد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران
شه بخش رئیسی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران
صفورا آبخشت، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران
سیما فیروزی راد، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران
افسانه پوریان، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۲

چکیده

در سال‌های گذشته اقتصاد جهانی شاهد رشد بسیار چشمگیر صنعت گردشگری بوده است؛ این صنعت توانست با پشت سر گذاشتن تحولات طولانی مدت و همراه با موفقیت، مسیر پرباری را با یک دهه رشد از زمان بحران مالی جهانی سپری نماید. اما، این رشد و پویایی با شیوع و همه‌گیری جهانی بیماری کرونا دچار اختلال شدید شد. هدف تحقیق حاضر، نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری شهر چابهار است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش بررسی، توصیفی-تحلیلی است. روش جمع‌آوری داده‌ها، اسنادی و میدانی (پرسشنامه) است. جامعه آماری، شهروندان ساکن شهر چابهار است که در سال ۱۳۹۵ تعداد ۱۰۶۷۳۹ نفر در شهر ساکن بوده‌اند. نمونه‌های انتخاب شده با استفاده از روش کوکران، ۳۵۱ نفر است. در تجزیه و تحلیل داده‌ها بسته به مقیاس متغیرها و اهداف مورد نظر از میانگین، آزمون T تک نمونه‌ای و مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) در محیط نرم‌افزار SPSS و آموس (Amos) استفاده شده است. بر اساس نتایج آزمون T، وضعیت ابعاد مذکور در شهر چابهار از سطح میانگین نرمال بالاتر قرار دارد. همچنین، به بررسی نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار با مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار Amos پرداخته شد. بر اساس نتایج به دست آمده، اضطراب ناشی از ویروس کرونا دارای اثر مستقیم و معنادار بر تخریب خلاق گردشگری (P=۰/۰۰۱، $\beta=۰/۸۸$) در شهر چابهار بود. همچنین، میزان و جهت سرمایه‌گذاری (P=۰/۰۳۶، $\beta=۰/۱۳$) دارای تاثیر مستقیم و معنادار بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار است. بیشترین میزان بار عاملی مربوط به شاخص رضایت از حضور گردشگران از متغیر نگرش مردم نسبت به گردشگری به میزان ۰/۹ و سپس شاخص‌های ترس از ابتلا به ویروس کرونا و نگرانی از انتقال ویروس به دیگران از متغیر اضطراب ناشی از کرونا به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۸۹ و ۰/۸۸ به دست آمد.

واژگان کلیدی: ویروس کرونا، گردشگری، تخریب خلاق، شهر چابهار.

DOI: 10.30495/uf.2022.1947237.1013

Email: shahbakhshr@yahoo.com

۱ - نویسنده مسئول: شه بخش رئیسی

مقدمه

شهرها ظرف‌های خلاقیت هستند و همیشه چرخ‌های حرکت، تمرکز و هدایت انرژی خلاق بشر بوده‌اند (فلوریدا^۱، ۲۰۰۵: ۱) و بیشتر ساکنان جهان را در خود جای داده و مراکز رشد اقتصادی و نوآوری هستند. با این وجود، تمرکز بالای افراد و فعالیت‌ها در شهرها، آنها را در مقابل عوامل استرس‌زای مختلف مانند بلایای طبیعی و مصنوعی آسیب‌پذیر می‌کند. با درک این موضوع، طی چند دهه گذشته، تحقیقات گسترده‌ای در مورد تأثیرات طیف گسترده‌ای از بلایا بر شهرها و اقدامات لازم برنامه ریزی، بازیابی و سازگاری که برای مقابله با این بلایا باید انجام شود، منتشر شده است (صالح‌آبادی و بهرامی جاف، ۱۳۹۹: ۱۴۸). در این راستا، در اواخر دسامبر ۲۰۱۹، عامل میکروبی ناشناخته‌ای به نام ویروس کرونا^۲ در ووهان چین به سرعت از مرزهای این کشور عبور کرد و در همه کشورهای جهان شیوع یافت و تا ۲۵ مارس ۲۰۲۰، ۱۹۶ کشور جهان را تحت تأثیر قرار داد (عیسی‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۲). پاندمی ویروس کرونا، یک پاندمی ناشی از ویروس کووید-۱۹^۳ سندرم حاد تنفسی است. این بیماری در مدت کوتاهی جهان را تحت الشعاع خود قرار داده که بعد از گذشت ماه‌ها هنوز با آن درگیر است (عطوفت-شمسی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۰). گسترش مداوم ویروس جدید کرونا به یکی از بزرگترین تهدیدات برای اقتصاد جهانی و بازارهای مالی تبدیل شده است. مؤسسات و بانک‌های بزرگ پیش‌بینی کرده‌اند که اقتصاد جهانی کوچکتر خواهد شد. مسئله اصلی فقط تعداد مبتلایان به کوید-۱۹ نیست، بلکه اختلال در اقتصاد و صنایع، کاهش روابط اجتماعی و فرهنگی، افزایش تنش‌های سیاسی از تبعات این بیماری است (شیرمحمدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۲). گسترش شیوع ویروس کرونا تمام کشورهای جهان را با یک بحران عظیم انسانی مواجه ساخته، بطوریکه، تا ۲۲ مارس ۲۰۲۰، آمار جهانی شیوع این بیماری نشان می‌دهد که تعداد ۱۹۱ کشور از همه قاره‌های جهان درگیر آن هستند که ۳۳۲۹۳۰ مورد مثبت بیماری کرونا در این کشورها ثبت شده که از این تعداد ۱۴۵۰۹ (نرخ مرگ و میر ۴/۳٪) نفر جان باخته‌اند. همچنین تا تاریخ ۳ فروردین ۱۳۹۹ در ایران، تعداد ۲۱۶۳۸ مورد مثبت کرونا اعلام شد و تعداد ۱۶۸۵ نفر نیز جان باخته‌اند (رهنما و بازرگان، ۱۳۹۹: ۲۷). بی‌توجهی به مقولاتی همچون سلامت، آسایش، دسترسی به امکانات، منطقه‌بندی صحیح و اصولی، گستردگی شیوع بیماری در پهنای تمام استان‌های کشور موضوع مدیریت پیشگیری، هشدار و درمان بیماری ویروس کرونا را با مشکل روبه‌رو ساخته است (عزیزپور و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۲). در سال‌های گذشته اقتصاد جهانی شاهد رشد بسیار چشمگیر صنعت گردشگری بوده است و برای اولین بار با گذر تعداد گردشگران بین‌المللی در سال ۲۰۱۹ از ۵/۱ میلیارد نفر (سازمان تجارت جهانی^۴، ۲۰۲۰: ۱)، این صنعت توانست با پشت سر گذاشتن تحولات طولانی مدت و همراه با موفقیت، مسیر پرباری را با یک دهه رشد از زمان بحران مالی جهانی سپری نماید. اما، این رشد و پویایی با شیوع و همه‌گیری جهانی بیماری کرونا دچار اختلال شدید شد و با ممنوعیت سفرهای بین‌المللی

^۱Florida

^۲SARS-COV-2

^۳ Pandemic

^۴COVID-19

^۵ Acute respiratory distress syndrome (ARDS)

^۶ -UNWTO

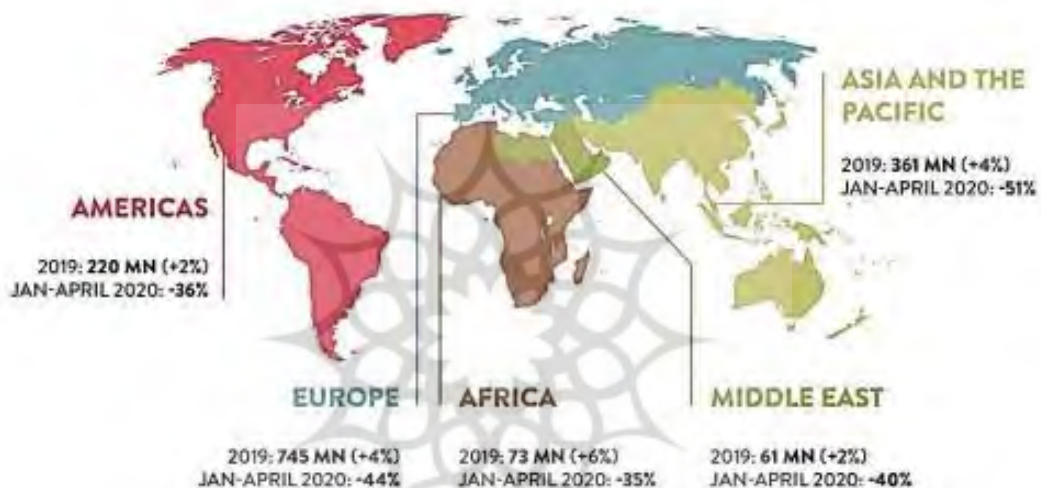
که بیش از ۹۰ درصد از جمعیت جهان را تحت تأثیر قرار داده است و نیز با اعمال محدودیت‌های گسترده در مجامع عمومی و ممانعت از تحرک و جابجایی در مقاصد، عملاً گردشگری بعد از ماه مارس سال ۲۰۲۰ متوقف گردید (ابراهیم‌پور و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۰). از آنجا که گردشگری یکی از بزرگ‌ترین صنایع در سطح جهان است که سرعت رشد بالایی دارد، انتظاری رود پس از همه‌گیری ویروس کرونا نقش مهمی در بازیابی ثبات اقتصادی و اجتماعی داشته باشد (نجم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۲). بر این اساس، عدم حضور گردشگران، تعطیلی فعالیت‌های مرتبط و قرنطینه، علاوه بر اینکه تأثیرات سوء بر جامعه دارد، می‌تواند زمینه‌ساز احساس نیاز به پارادایمی جهت اصلاح و بهبود پارادایم‌های قدیمی گردد. در این راستا، ژوزف شومپتر (۱۹۴۳) اصطلاح «تخریب خلاق» را بیان نمود. پارادایم «تخریب خلاق»، برای حل مشکلات موجود یا موانع پیش‌رو، منابع، دانش و مهارت را به شیوه‌های جدید به کار می‌برد و با شکل‌گیری گونه‌های جدیدی از تقاضا و منابع پشتیبانی برای پاسخگویی به آنها، فرصت‌های کارآفرینی را گسترش می‌دهد. پارادایم تخریب خلاق در راستای حل مسائل، اقدام به خلق فناوری‌های نوین یا بهبود عملکرد فناوری‌های موجود می‌کند. این امر ممکن است به بهای نابودی فناوری‌های موجود بوده یا آنها را برای خلق ایده جدید ترکیب نماید. این تغییرات ممکن است توسط افرادی که در صنعت گردشگری فعالیت دارند رخ داده یا به واسطه افرادی انجام شود که با مشاهده وضعیت گردشگری، در جهت کسب منفعت، اقدام به کارآفرینی و خلاقیت نمایند. با توجه به نظریه شومپتر، نقش کارآفرینان تنها به خلق فرصت‌های شغلی جدید محدود نبوده، بلکه با ساختار، تفکر، تحرک و فرهنگ موجود، دست به تخریب خلاق می‌زنند تا با این فرایند، مقدمات توسعه اقتصادی را فراهم نمایند (عسگری سوادجانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲). شهر چابهار شهری پویا، زنده و مردم محور است و دارای تنوع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و غیره است. بنابراین، پتانسیل حرکت به سمت شهر خلاق را دارد ولی، همه‌گیری اخیر ویروس کرونا، موضوع آسیب‌پذیری این شهر در برابر بیماری‌های همه‌گیر به لحاظ ابعاد مختلف گردشگری را مطرح کرده و به شهرهای آسیب‌پذیر و شکننده از بعد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و غیره که می‌توانند به شدت از کرونا ویروس آسیب‌پذیرند، تبدیل شده است. در واقع، شیوع ویروس کرونا، معیشت شهروندان شهر توریستی چابهار را مختل ساخته است. بنابراین، با توجه به اهمیت صنعت گردشگری در شهر چابهار، هدف این تحقیق، نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار می‌باشد تا از این طریق، فرصت‌های اقتصادی جدید در گردشگری شهر چابهار با رویکرد تخریب خلاق شناسایی گردد.

پیشینه پژوهش

در رابطه با موضوع تحقیق، مطالعاتی توسط پژوهشگران در جهان و داخل کشور به ثبت رسیده است که تعدادی از آنها آورده می‌شود: براودر (۲۰۲۰) در تحقیقی راه‌های احتمالی به سمت تحول گردشگری در بعد از بیماری کرونا را بررسی نمود. نتایج تحقیق او نشان داد که افزایش دانش ساکنان مقاصد نسبت به راه‌های پیشگیری

از ابتلا به بیماری رفتارهای محافظتی در ساکنان بیشتر می‌کند. ژانگ و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی تأثیر دانش، نگرش و عملکرد نسبت به بیماری کرونا در بین ساکنان چین را مورد بررسی قرار دادند. تحقیق آنان نشان داد که اکثر ساکنان چینی در مورد بیماری آگاهی دارند، نگرش‌های خوشبینانه‌ای دارند و رویکرد مناسبی نسبت به این بیماری اتخاذ می‌کنند. گوسلینگ و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان همه‌گیری، گردشگری و تغییرات جهانی به ارزیابی کووید ۱۹ می‌پردازند. در این پژوهش، ضمن بیان اهمیت گردشگری، به کاهش چشمگیر فعالیت‌ها در این صنعت به واسطه کم شدن تحرکات و فاصله‌های اجتماعی پرداخته و ضمن مقایسه با همه‌گیری‌های دیگر و بحران‌هایی نظیر تغییرات اقلیمی، به اثرات مخرب اجتماعی و اقتصادی آنها اشاره دارد. نجارزاده و همکاران (۱۴۰۰) به تاملی بر راهبرد های بازاریابی پسا کرونا در صنعت گردشگری و هتل داری در جهان: مطالعه ای مروری پرداختند. نتایج مطالعات انجام شده حاکی از آن است که گردشگری ورودی جهان با ۳ تا ۴ درصد رشد در سال ۲۰۲۰ مواجه خواهد شد؛ اما با توجه به سناریوی بیماری سارس و گسترش ویروس کرونا و پیش بینی تأثیرات اقتصادی آن، این سازمان با تغییر در پیش‌بینی خود، احتمال داد گردشگری جهانی در سال ۲۰۲۰ با رشدی معادل ۱ تا ۳ درصد مواجه شود. باقری و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای شناسایی و اولویت‌بندی راهکارهای ارتقاء کسب‌وکارهای گردشگری و مهمان‌نوازی در پسا کرونا به این نتیجه رسیدند که مهمترین راهکارهای ارتقاء کسب‌وکارهای گردشگری از دیدگاه خبرگان و فعالین این صنعت عبارت‌اند از راهکارهای اجرایی، راهکارهای بازاریابی، راهکارهای حمایتی و راهکارهای منابع انسانی. نیکفال‌مغانلو و منصور (۱۳۹۹) به تأثیر ویروس کرونا COVID-19 بر صنعت گردشگری پرداختند. نتایج نشان داد که در طی ماه‌های اخیر بحران با عنوان شیوع ویروس کرونا منجر به ایجاد موانع و مشکلاتی در جهت حضور مسافران در مراکز گردشگری و تعطیلی تمامی زنجیره خدمات گردشگری اعم از اقامت، غذا و نوشیدنی، تفریحی و سرگرمی، حمل و نقل و خدمات مسافرتی در سراسر جهان شده است. سعیدی (۱۳۹۹) به نقش اقامتگاه‌های بومگردی در توسعه گردشگری قومی در زمان بحران: مطالعه موردی استان گیلان پرداخت. با توجه به نتایج، مراکز بوم‌گردی که بر مبنای مسئولیت اجتماعی سازمان عمل نمودند به صورت مستمر در سه بعد تصویرسازی ذهنی، درگیری عمیق ذهنی و تقویت وفاداری مشتریان به تولید محتوا در رسانه‌های مجازی اهتمام ورزیدند. عسکری‌سوادجانی و همکاران (۱۴۰۰) به تحلیل تأثیر پاندمی کووید ۱۹ بر تخریب خلاق گردشگری از دیدگاه ساکنان مطالعه موردی: بافت تاریخی شهر یزد پرداختند. با توجه به نتایج، ضریب مسیر ۰/۴۰۲ و ضریب T برابر با ۹/۶۲۱ بیانگر تأثیر مثبت و معنادار اضطراب ناشی از پاندمی کرونا بر تخریب خلاق در بافت تاریخی شهر یزد می‌باشد. کیاکجوری و همکاران (۱۳۹۹) به ارائه مدل مزیت‌های رقابتی کسب و کار گردشگری سلامت در پسا کرونا با بکارگیری تکنیک فرا ترکیب پرداختند. نتایج نشان داد در حالی که کشورهای صاحب صنعت گردشگری سلامت در این روزها از تبعات و اثرات کرونا ضررهای جبران‌ناپذیری را متحمل شده‌اند و جبران این خسارت‌ها زمان زیادی را می‌طلبد استفاده از مدل‌های نوین کسب و کار گردشگری سلامت و ظرفیت‌های مختلف می‌تواند در این زمینه کارساز باشد. ملکی و شنبه‌پور (۱۳۹۸)

به سنجش میزان برخورداری مناطق شهری اهواز از شاخص های شهر خلاق پرداختند. نتایج حاکی از آن است میزان برخورداری مناطق شهری اهواز از لحاظ شاخص های شهر خلاق متفاوت است و شکاف بسیاری بین مناطق وجود دارد. بهترین وضعیت از لحاظ شاخص های شهر خلاق بر اساس الگوی واسپاس را منطقه یک با وزن ۰/۴۱۶ دارد. حاجی حسینی و همکاران (۱۳۹۳) نقش نظریه شهر خلاق در پویا اقتصاد فرهنگی و زندگی شهری را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان دهنده آن است که جذب نخبگان منجر به خلاقیت، نوآوری و جهش اقتصادی شهر ها می شود، و این امر به پویا اقتصاد فرهنگی شهرها می انجامد. قربانی و همکاران (۱۳۹۳) به شهرهای خلاق، رویکردی فرهنگی در توسعه شهری پرداختند. با توجه به نتایج، به طور خلاصه شهرهای خلاق را می توان با واژگانی چون تحمل پذیرش گروه های مختلف اجتماعی، قومی و فرهنگی، قدرت حل مسائل مختلف مدنی، ایجاد محیطی برای جذب افراد خلاق و مبتکر، ایجاد فضایی برای پرورش خلاقیت ها و ایده ها به کارگیری ایده های ساکنین در جهت حل مسائل، رشد اقتصادی و توسعه معرفی نمود.

شکل (۱): تاثیرات کووید - ۱۹ بر صنعت توریسم در ژانویه و آوریل ۲۰۲۰. ماخذ: امیرفهلانی، ۱۳۹۹: ۱۸۸

مبانی نظری پژوهش

شهر خلاق مفهومی است که چارلز لندری در اواخر دهه ۱۹۸۰ میلادی آن را مطرح کرد. از آن زمان به بعد، این موضوع به الگوی جدید برنامه ریزی شهری مبدل شده است (عظیمی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۸). نظریه شهر خلاق، تلاشی برای پاسخ دادن به تغییرات فزاینده سرمایه در اقتصادهای شهری عصر اطلاعات است (آزاد و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۱). نظریه شهر خلاق یکی از نوپاترین نظریه ها در مباحث برنامه ریزی شهری است که به دنبال موج سوم شهرنشینی در دنیا بروز و نمود پیدا کرد. با وجود نوپا بودن، در مدت زمان کوتاه این نظریه به یکی از کاربردی ترین نظریه ها حوزه مطالعات شهری بدل شده است به طوری که، امروزه، در سطح جهانی سازمان فرهنگی و تربیتی ملل متحد (یونسکو) با استفاده از شاخص های شهر خلاق، سالیانه شهرهای جهان را مورد سنجش و ارزیابی قرار داده و

1 - City Creative

2 - Landry

فهرست شهرهای خلاق را در حوزه‌های مختلف ادبی، هنری، فرهنگی، تاریخی و ... منتشر می‌کند (اسدی و سامی، ۱۳۹۷: ۱۴). با جذب افراد خلاق در مراکز شهری و گسترش نوآوری توسط این افراد، اصطلاح «تخریب خلاق» توس ژوزف شومپتر، برای توصیف روند نوآوری، تحت عنوان ویران ساختن سازه‌های اقتصادی قدیمی و ایجاد بی‌وقفه امکانات جدید ابداع گردید. وی با طرح این موضوع نشان داد که محصولات، مواد، فرآیندها، بازارها و روش‌های جدید جایگزین فناوری‌های قدیمی خواهند شد و منافع انحصاری و مزیت رقابتی را شکل می‌دهند. بر اساس الگوی «تخریب خلاق»، در کتاب «سرمایه‌داری، سوسیالیسم و دموکراسی» شومپتر، وقتی ثروت در جامعه انباشته و توزیع می‌شود، آن جامعه باید متحول شود و از شیوه سنتی خود به یک چیز جدید و مناسب‌تر تبدیل شود تا به مرحله بعدی توسعه برسد. این روند هم خلاقانه و هم مخرب بوده و یک نوسازی پویا است که می‌تواند ساختار سنتی قدرت و ثروت را پشت سر بگذارد. در عین حال، باید با خلاقیت و نوآوری، برای مجموعه جدیدی از روابط اجتماعی و سیاسی چهارچوب جدیدی ایجاد نماید (عسگری-سوادکوهی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴). یکی از اشکال گردشگری که در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ مطرح شده است، "گردشگری خلاق" است که به طور مؤثری جامعه را در جهت نیل به توسعه پیش می‌برد (یوردخانی، ۱۳۹۷: ۴۷۲). با توجه به اهمیت گردشگری و مطرح شدن آن به عنوان یکی از حوزه‌های مهم در راستای کارآفرینی، این صنعت از خلاق‌ترین صنایعی شناخته می‌شود که ضمن جذب گردشگران، باعث توسعه اقتصادی شهرها می‌گردد (عسگری-سوادکوهی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵). پیدایش این چرخش خلاق در گردشگری معاصر و افزودن محتوای خلاقانه به محصولات گردشگری موجب پیشرفت این صنعت شده و موجب ادغام فرهنگ و تجارت گردیده است (بیکس و همکاران، ۲۰۱۹: ۳۷۲). پس از گسترش جهانی ویروس کرونا، گردشگران به یکی از ناقلین بیماری کووید ۱۹ تبدیل شدند و در نهایت خود نیز از قربانیان این بیماری شدند (امیری-فهلپانی، ۱۳۹۹: ۱۷۹). شیوع ویروس کرونا بخش گردشگری جهان را با چالشی اساسی مواجه کرده است، معضلی که در حال پیشرفت و تغییر است. به همین علت، این روزها سازمان جهانی گردشگری همکاری خود را با سازمان بهداشت جهانی تقویت کرده است. گردشگری در حال حاضر، یکی از تأثیرپذیرترین بخش‌ها به سبب شیوع این ویروس است (نجارزاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۳). کروناویروس‌ها گروهی از ویروس‌ها هستند که هم در انسان و هم در برخی حیوانات می‌توانند باعث بیماری شوند. در انسان چندین نوع ویروس باعث عفونت‌های تنفسی می‌شوند از سرماخوردگی گرفته تا بیماری‌های شدیدتر مانند سندرم تنفسی خاورمیانه و سندروم تنفسی حاد شدید. بیماری کرونا، ویروس جدید یک بیماری ویروسی و بسیار مسری است که اولین بار در شهر ووهان کشور چین شناسایی گردید. علائمی شبیه آنفلوآنزا، سارس و سایر بیماری‌های شدید تنفسی دارد. عامل این بیماری به اختصار COVID-19 نامگذاری شده است. بعد از شناسایی موارد اولیه بیماری در شهر ووهان چین به علت مسری بودن شدید، این بیماری به شهرهای دیگر چین هم گسترش پیدا کرد؛ سپس مواردی از بیماری هم در کشورهای دیگر

1-Bakas et al

2-MERS

مانند ایتالیا، ایران، فرانسه و ... مشاهده گردید و سپس به صورت یک بیماری اپیدمی تمامی کشورهای جهان را درگیر کرد (رهنما و بازرگان، ۱۳۹۹: ۲۸).

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش بررسی توصیفی-تحلیلی است. روش جمع آوری داده‌ها، اسنادی و میدانی (پرسشنامه) است. جامعه آماری، تمامی شهروندان ساکن در شهر چابهار است که در سال ۱۳۹۵ تعداد ۱۰۶۷۳۹ نفر در شهر ساکن بوده‌اند. نمونه‌های انتخاب شده با استفاده از روش کوکران ۳۵۱ نفر است. در این پژوهش به منظور ارزیابی نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار، ابتدا شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق تعیین شد. روایی شاخص‌ها با نظرات اساتید گروه جغرافیا و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که اعداد بدست آمده، مطلوب است (جدول ۱).

جدول (۱): شاخص‌های تحقیق و آلفای کرونباخ

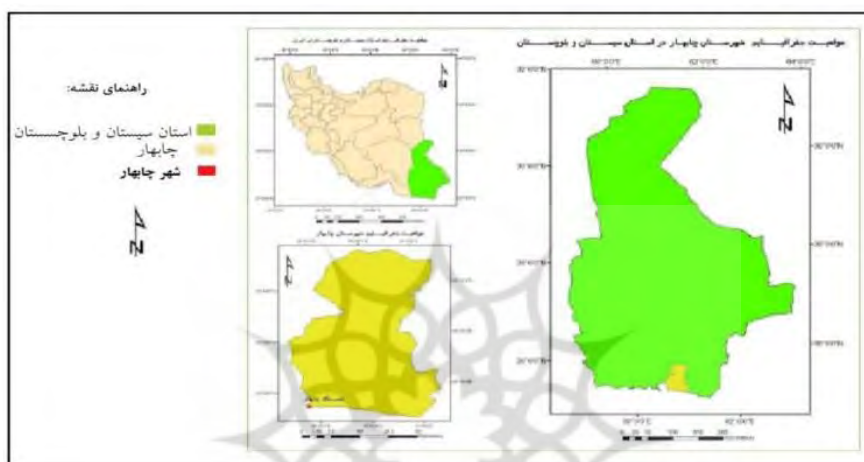
آلفای کرونباخ	گویه‌ها	شاخص
.۸۳۹	روند کمی و کیفی فعالیت‌های اقتصادی گردشگری	میزان و جهت سرمایه‌گذاری‌ها
	روند کالایی شدن میراث	
	افزایش فرصت‌های شغلی	
	گسترش فعالیت‌های خلاقانه و هنری	
.۷۷۷	بهبود کیفیت زیرساخت‌ها	نگرش مردم نسبت به گردشگری
	پذیرش گردشگران	
	احساس رضایت از حضور گردشگران	
	برقراری تعامل با گردشگران	
.۸۵۶	آگاهی از اهمیت صنعت گردشگری	تخریب خلاق
	وجود شرایط محیطی مناسب جهت ایده پردازی	
	وجود زیرساخت‌های موردنیاز جهت خلاقیت	
	توجه به تحقیق و توسعه	
	استقبال از تفکر انتقادی و ایده پردازی	
	حضور طبقه خلاق	
.۹۱۱	میزان توجه مدیریت شهری به ایده‌های نوین	اضطراب ناشی از کرونا
	میزان توجه به صنایع خلاق	
	اضطراب ناشی از فکر کردن به کرونا	
	ترس از ابتلا به کرونا	
	نگرانی از انتقال ویروس به دیگران	
	نگرانی از اختلال در فعالیت‌ها	
	نگرانی ناشی از مسائل مالی	

ماخذ: مطالعات نگارندگان، ۱۴۰۰

در تجزیه و تحلیل داده‌ها بسته به مقیاس متغیرها و اهداف مورد نظر از میانگین، آزمون T تک نمونه‌ای و مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) در محیط نرم‌افزار SPSS و آموس (Amos) استفاده شده است. سطح

خطای ۰/۰۵. در آزمون‌های مذکور ملاک قرار گرفته است. در ضمن، ارزیابی نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار در شاخص‌های مختلف به وسیله پرسشنامه با سؤال‌های پنج گزینه‌ای (طیف لیکرت) بوده است.

چابهار در منتهی‌الیه جنوب شرقی ایران در کنار آب‌های گرم عمان، در ۶۰ درجه و ۳۷ دقیقه طول شرقی و ۲۵ درجه و ۱۷ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. از شمال به شهرستان‌های سرباز و قصر قند از جنوب به دریای عمان از شرق به پاکستان و از غرب به شهرستان کنارک محدود می‌شود (شکل ۲) (کریمیان‌بستانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۳۴). طبق سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر چابهار ۱۰۶۷۳۹ نفر بوده است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهر چابهار، ۱۳۹۵).

شکل (۲): محدوده مورد مطالعه پژوهش

یافته‌های پژوهش

برای ارزیابی میزان اضطراب ناشی از ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شد. آزمون فوق در سطح اطمینان ۹۵٪ انجام شد. در این رابطه با توجه به ۵ تیفی بودن گویه‌ها، ارزیابی میزان اضطراب ناشی از ویروس کرونا بر تخریب خلاق در سطح نرمال یا ۳ مورد آزمون قرار گرفت. نتایج به دست آمده از جدول (۲) بیانگر این می‌باشد که میزان اضطراب ناشی از کرونا از سطح میانگین نرمال بالاتر است. نتایج آزمون با درجه آزادی ۳۴۰ در سطح معناداری $p \leq 0/01$ و آماره t برابر ۱۴/۵۱ به دست آمد، میانگین متغیر مذکور با سطح میانگین نرمال تفاوت داشته و میزان آن در نمونه مورد مطالعه از سطح نرمال بالاتر است. هم‌چنین، در این زمینه آزمون t برای ابعاد میزان و جهت سرمایه‌گذاری، نگرش مردم نسبت به گردشگری و تخریب خلاق در سطح معناداری ۰/۰۰۰ به دست آمد، نتیجه فوق بیانگر این است که وضعیت ابعاد مذکور در شهر چابهار از سطح میانگین نرمال بالاتر قرار دارد.

جدول (۲): سنجش میزان اضطراب ناشی از کرونا در شهر چابهار براساس آزمون T تک نمونه ای

سطح نرمال = 3 Test value					بعد / متغیر
سطح معناداری P	آماره t	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۰	۱۴/۵۱	۳۵۰	۰/۷۹	۳/۶۱	اضطراب ناشی از کرونا
۰/۰۰۲	۳/۱	۳۵۰	۰/۹۱	۳/۱۵	میزان و جهت سرمایه گذاری ها
۰/۰۰۰	۹/۷۵	۳۵۰	۰/۸۳	۳/۴۳	نگرش نسبت به گردشگری
۰/۰۰۰	۱۷/۹۳	۳۵۰	۰/۶۶	۳/۶۳	تخریب خلاق

برای توزیع نرمال داده‌ها در آمار توصیفی از شاخص‌های ضریب چولگی (برای تقارن نما و میانگین) و ضریب کشیدگی برای افزایش یا بلندی توزیع داده‌ها استفاده شد. بر اساس نتایج به دست آمده از جدول ۳، میزان کشیدگی و چولگی همه ابعاد پژوهش در بازه عددی (±۱) قرار دارد که بیانگر تقارن نما و میانگین و همچنین توزیع نرمال داده‌ها از لحاظ توصیفی می‌باشد. در نتیجه، مدل برای ترسیم معادلات ساختاری (SEM) از لحاظ توزیع نرمال داده‌های پژوهش مناسب و قابل قبول است. هم چنین نتایج تجزیه و تحلیل همبستگی پیرسون نیز بیانگر این بود که بین متغیرهای پژوهش با تخریب خلاق رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. میزان ضریب همبستگی دو به دو بین ابعاد تحقیق بیانگر این بود که این رابطه بین اضطراب ناشی از کرونا، میزان و جهت سرمایه گذاری‌ها و نگرش مردم نسبت به گردشگری با تخریب خلاق در سطح اطمینان یا معناداری $p \leq 0.01$ معنادار است.

جدول (۳): بررسی میانگین، چولگی، کشش و همبستگی ابعاد پژوهش

ابعاد	اضطراب ناشی از کرونا	میزان و جهت سرمایه گذاری	نگرش نسبت به گردشگری	تخریب خلاق	میانگین	چولگی	کشیدگی
اضطراب ناشی از کرونا	۱				۳/۶۱	-۰/۸۳	۰/۴۷
میزان و جهت سرمایه گذاری‌ها	-۰/۳۱ns	۱			۳/۱۵	۰/۰۴	-۰/۹۵
نگرش نسبت به گردشگری	۰/۱۹ns	**۰/۵۵	۱		۳/۴۳	-۰/۴۶	-۰/۳۸
تخریب خلاق	**۰/۶۷	**۰/۱۷	**۰/۲۱	۱	۳/۶۳	-۰/۷۸	۰/۷۹

**P≤0.01 *P≤0.05 ns≤0.05

به منظور ارزیابی نیکویی برازش مدل از شاخص‌های مطلق (برازندگی مدل) نسبت کای اسکوئر، درجه آزادی، نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی و شاخص‌های نسبی ریشه خطای میانگین مجذورات برآورد، شاخص برازش تطبیقی، شاخص برازش افزایشی استفاده شد. جدول ۴ به بررسی شاخص‌های مورد نظر در مدل پرداخته است. تحلیل‌ها نشان داد که شاخص‌های برازش مدل در محدوده قابل قبول قرار داشته و دارای برازش خوبی بوده و

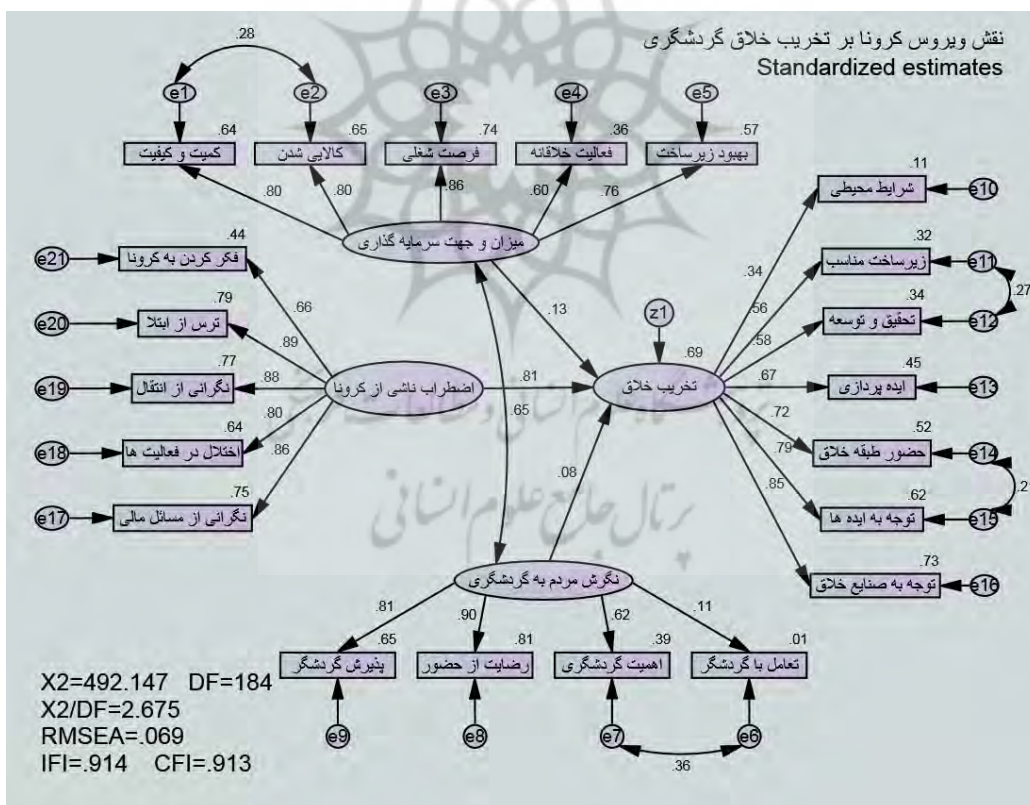
- 1- CMIN
- 2- DF
- 3- RMSEA
- 4- CFI
- 5- IFI

شاخص RMSEA، که مهمترین شاخص در این زمینه هست برابر ۰/۰۶۹ به دست آمد که بیانگر این است که مدل مذکور در سطح بسیار مناسب قرار دارد.

جدول (۴): شاخص های برازش مدل نهایی

CFI	IFI	RMSEA	CMIN/DF	DF	CMIN	
۰/۹۱۳	۰/۹۱۴	۰/۰۶۹	۲/۶۷	۱۸۴	۴۹۲/۱۴	برازش استخراجی
≤۰/۹	≤۰/۹	≥۰/۰۸	۱ الی ۳	+	+	برازش مطلوب

شکل (۳) به بررسی نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار پرداخته است. بر اساس نتایج به دست آمده اضطراب ناشی از ویروس کرونا دارای اثر مستقیم و معنادار بر تخریب خلاق گردشگری ($\beta=۰/۸۸$, $P=۰/۰۰۰۱$) در شهر چابهار بود. همچنین، میزان و جهت سرمایه گذاری ($\beta=۰/۱۳$, $P=۰/۰۳۶$) دارای تاثیر مستقیم و معنادار بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار است. هم چنین نگرش مردم نسبت به گردشگری با تخریب خلاق فاقد اثر معنادار بود ($\beta=۰/۰۸$, $P=۰/۱۷۹$). در این زمینه بین میزان و جهت سرمایه گذاری و نگرش مردم نسبت به گردشگری ارتباط دو سویه و معنادار وجود داشت، میزان ارتباط به دست آمده از مدل ساختاری برابر ۰/۶۵ در سطح اطمینان ۰/۰۰۰۱ معنادار بود.

شکل (۳): نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار

میزان بارهای عاملی به دست آمده از شاخص های پژوهش در جدول ۶ بیان شده است. بر اساس نتایج به دست آمده بیشترین میزان بار عاملی مربوط به شاخص رضایت از حضور گردشگران از متغیر نگرش مردم نسبت به

گردشگری به میزان ۰/۹ و سپس شاخص‌های ترس از ابتلا به ویروس کرونا و نگرانی از انتقال ویروس به دیگران از متغیر اضطراب ناشی از کرونا به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۸۹ و ۰/۸۸ به دست آمد.

جدول (۶): بارهای عاملی به دست آمده برای شاخص‌های پژوهش در مدل معادلات ساختاری

نگرش مردم نسبت به گردشگری		اضطراب ناشی از کرونا	
۰/۸۱	پذیرش گردشگر	۰/۶۶	فکر کردن به کرونا
۰/۹	رضایت از حضور گردشگر	۰/۸۹	ترس از ابتلا
۰/۶۲	اهمیت گردشگری	۰/۸۸	نگرانی از انتقال
۰/۱۱	تعامل با گردشگر	۰/۸	اختلال در فعالیت‌ها
		۰/۸۶	نگرانی از مسائل مالی

میزان و جهت سرمایه‌گذاری		تخریب خلاق	
۰/۸	کیفیت و کمیت	۰/۳۴	شرایط محیطی
۰/۸	کالایی شدن	۰/۵۶	زیرساخت مناسب
۰/۸۶	فرصت شغلی	۰/۵۸	تحقیق و توسعه
۰/۶	فعالیت خلاقانه	۰/۶۷	ایده پردازی
۰/۷۶	بهبود زیرساخت‌ها	۰/۷۲	حضور طبقه خلاق
		۰/۷۹	توجه به ایده‌ها
		۰/۸۵	توجه به صنایع خلاق

بحث و نتیجه‌گیری

در سال‌های گذشته اقتصاد جهانی شاهد رشد بسیار چشمگیر صنعت گردشگری بوده است؛ این صنعت توانست با پشت سر گذاشتن تحولات طولانی‌مدت و همراه با موفقیت، مسیر پرباری را با یک دهه رشد از زمان بحران مالی جهانی سپری نماید. اما، این رشد و پویایی با شیوع و همه‌گیری جهانی بیماری کرونا دچار اختلال شدید شد و با ممنوعیت سفرهای بین‌المللی که بیش از ۹۰ درصد از جمعیت جهان را تحت تأثیر قرار داده است و نیز با اعمال محدودیت‌های گسترده در مجامع عمومی و ممانعت از تحرک و جابجایی در مقاصد، عملاً گردشگری بعد از ماه مارس سال ۲۰۲۰ متوقف گردید. از آنجا که گردشگری یکی از بزرگ‌ترین صنایع در سطح جهان است که سرعت رشد بالایی دارد، انتظاری رود پس از همه‌گیری ویروس کرونا نقش مهمی در بازیابی ثبات اقتصادی و اجتماعی داشته باشد. در این مقاله، برای ارزیابی میزان اضطراب ناشی از ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج به دست آمده بیانگر این می‌باشد که میزان اضطراب ناشی از کرونا از سطح میانگین نرمال بالاتر است. هم‌چنین، در این زمینه آزمون t برای ابعاد میزان و جهت سرمایه‌گذاری، نگرش مردم نسبت به گردشگری و تخریب خلاق در سطح معناداری ۰/۰۰۰ به دست آمد، نتیجه

فوق بیانگر این است که وضعیت ابعاد مذکور در شهر چابهار از سطح میانگین نرمال بالاتر قرار دارد. همچنین، به بررسی نقش ویروس کرونا بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار پرداخته شد. بر اساس نتایج به دست آمده اضطراب ناشی از ویروس کرونا دارای اثر مستقیم و معنادار بر تخریب خلاق گردشگری ($\beta=0/88, P=0/0001$) در شهر چابهار بود. همچنین، میزان و جهت سرمایه گذاری ($\beta=0/13, P=0/036$) دارای تاثیر مستقیم و معنادار بر تخریب خلاق گردشگری در شهر چابهار است. بر اساس نتایج به دست آمده بیشترین میزان بار عاملی مربوط به شاخص رضایت از حضور گردشگران از متغیر نگرش مردم نسبت به گردشگری به میزان $0/9$ و سپس شاخص های ترس از ابتلا به ویروس کرونا و نگرانی از انتقال ویروس به دیگران از متغیر اضطراب ناشی از کرونا به ترتیب با بارهای عاملی $0/89$ و $0/88$ به دست آمد. در حالت کلی، شهر چابهار با وجود پیشینه تاریخی و منطقه آزاد تجاری-صنعتی، شهری پویا، زنده و مردم محور است و دارای تنوع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، شهری و غیره است. بنابراین، پتانسیل های بالایی در جهت تبدیل به شهر خلاق گردشگری دارد. این شهر از مشکلات عدیده ای رنج می برد که این مشکلات در حوزه های گوناگون اقتصادی، فرهنگی، زیست محیطی، گردشگری و غیره قابل طرح است.

منابع

- ۱) ابراهیم پور، حبیب؛ فیضی زنگیر، سلمان؛ کریمی، بهنام و مینا جهاننیده تپراقلو (۱۴۰۰)، تحلیلی بر رفتارهای محافظتی ساکنان مقاصد شهری در برابر ویروس کرونا مطالعه موردی: شهر سرعین. نشریه گردشگری شهری، دوره ۸، شماره ۱، صص ۴۹-۶۶.
- ۲) اسدی، احمد و ابراهیم سامی (۱۳۹۷)، ارزیابی میزان تطابق شهر قاین با شاخص های شهر خلاق، فصلنامه علمی و پژوهشی نگرش های نو در جغرافیای انسانی، دوره ۱۰، شماره ۴، صص ۱۳-۲۶.
- ۳) امیری فهلیانی، محمدرضا (۱۳۹۹)، آینده پژوهی با رویکرد سناریونویسی تاثیرات جغرافیای رفتاری بر گردشگری در مواجهه با بیماری های واگیردار و COVID-19، مطالعات مدیریت گردشگری، شماره ۱۵ (ویژه نامه کووید ۱۹)، صص ۱۷۹-۲۱۶.
- ۴) آزاد، نفیسه؛ علیرضانژاد، سهیلا و امیر ناظمی (۱۳۹۸)، طبقه خلاق: کاوشی در امکان های شکل گیری اجتماعات و اقتصاد خلاق در تهران، اقتصاد شهری، دوره ۴، شماره ۱، صص ۷۱-۸۸.
- ۵) باقری، مسلم؛ مباحثی، علی اصغر و امین نیکبخت (۱۴۰۰)، شناسایی و اولویت بندی راهکارهای ارتقاء کسب و کارهای گردشگری و مهمان نوازی در پسا کرونا، برنامه ریزی و توسعه گردشگری، دوره ۱۰، شماره ۳۶، صص ۱۲۷-۱۰۳.
- ۶) حاج حسینی، حجت اله؛ اشتری، حسن و حافظ مهدنژاد (۱۳۹۳)، نقش نظریه شهر خلاق در پویای اقتصاد فرهنگی و زندگی شهری، ترویج علم، دوره ۵، شماره ۲، صص ۱۵-۳۷.
- ۷) رهنما، محمدرحیم و مهدی بازرگان (۱۳۹۹)، مدل سازی الگوی پخش فضایی ویروس کووید-۱۹ در مناطق روستایی و شهری ایران، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۹، شماره ۳۳، صص ۴۸-۲۵.
- ۸) مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)، سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهر چابهار.

- ۹) سعیدی، سعیده (۱۳۹۹)، نقش اقامتگاه های بومگردی در توسعه گردشگری قومی در زمان بحران (مطالعه موردی: استان گیلان)، جامعه فرهنگ رسانه، دوره ۹، شماره ۳۴، صص ۱۱-۴۱.
- ۱۰) شیرمحمدی، یزدان؛ نادعلی پور، زهرا و مریم مختار جوزانی (۱۴۰۰)، تأثیر استفاده از واقعیت مجازی در عصر کرونا بر افزایش تعداد گردشگران بین‌المللی در دورهٔ پسا کرونا، گردشگری و توسعه، دوره ۱۰، شماره ۲، صص ۴۱-۵۴.
- ۱۱) صالح آبادی، ریحانه و سالار بهرامی جاف (۱۳۹۹)، بررسی تأثیرات کرونا بر امنیت شهرهای مرزی: نمونه موردی، شهر پاوه، آمایش سیاسی فضا، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱۴۷-۱۵۹.
- ۱۲) صفایی پور، مسعود و یحیی جعفری (۱۴۰۰)، تحلیل وضعیت مؤلفه‌های گردشگری خلاق در کلان‌شهر تبریز به عنوان پایتخت گردشگری کشورهای اسلامی، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دوره ۲۱، شماره ۶۰، صص ۱۰۷-۱۲۶.
- ۱۳) ضرابی، اصغر، موسوی، میر نجف، باقری کشکولی، علی (۱۳۹۳)، بررسی میزان تحقق پذیری شهر خلاق (مقایسه تطبیقی بین شاخص های توسعه پایدار شهری و معیارهای ایجاد شهر خلاق، نمونه مورد مطالعه: شهرهای استان یزد)، جغرافیا و توسعه فضای شهری، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱-۱۷.
- ۱۴) عامل‌هلالی، بهرام، زرآبادی، زهرا سادات سعیده، دولت آبادی، فریبرز (۱۳۹۸)، واکاوی بسترهای ایجاد شهر خلاق در نواحی شهری نیشابور، فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش و برنامه ریزی شهری، دوره ۱۰، شماره ۳۸، صص ۱۲۳-۱۳۲.
- ۱۵) عزیزپور، فرهاد، ریاحی، وحید، عزیزی، سمیه (۱۳۹۹)، تحلیل فضایی شیوع کرونا در ناحیه روستایی شهرستان دماوند، تحلیل فضایی مخاطرات محیطی، دوره ۷، شماره ۴، صص ۴۰-۲۱.
- ۱۶) عسگری سوادجانی، علیرضا، رضایی، محمدرضا، سجاسی قیداری، حمدالله (۱۴۰۰)، تحلیل تأثیر پاندمی کووید ۱۹ بر تخریب خلاق گردشگری از دیدگاه ساکنان مطالعه موردی: بافت تاریخی شهر یزد، نشریه گردشگری شهری، دوره ۸، شماره ۱، صص ۱-۱۳.
- ۱۷) عطوفت‌شمسی، کیمیا، قانع، سها، قائم‌مقامی، روزین، هدایتی، هلیا، عبدالی سوسن، اشکان (۱۴۰۰)، تاثیر ویروس کرونا بر روی مصرف برق در ایران و جهان، روش‌های هوشمند در صنعت برق، دوره ۱۲، شماره ۴۵، صص ۴۹-۶۲.
- ۱۸) عظیمی، نورالدین، رضایی آدریانی، سهیلا، احمدی، حسن (۱۳۹۷)، نقش فضا و کالبد در تحقق شهر خلاق ایرانی - اسلامی. دانش شهرسازی، دوره ۲، شماره ۱، صص ۵۷-۷۰.
- ۱۹) عیسی‌زاده، وحید، ارگانی، میثم، قنبری، ابوالفضل، محمدی، حسین (۱۴۰۰)، مدل‌سازی پراکندگی زمانی و مکانی گسترش ویروس کرونا (مطالعه موردی: استان‌های قم و مازندران). مدیریت مخاطرات محیطی، دوره ۸، شماره ۱، صص ۸۱-۹۸.
- ۲۰) قربانی، رسول، حسین آبادی، سعید، طورانی، علی (۱۳۹۲)، شهرهای خلاق: رویکردی فرهنگی در توسعه شهری. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، دوره ۳، شماره ۱۱، صص ۱-۱۸.
- ۲۱) کریمیان‌بستانی، مریم، میر، مهیار، شهرکی، داود. (۱۳۹۹)، نقش چابهار و منطقه ویژه اقتصادی آن در توسعه سکونتگاه های پیراشهری. توسعه فضاهای پیراشهری، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱۲۹-۱۴۲.

۲۲) کیا کجوری، حکیمه؛ نسیمی، محمدعلی؛ تقی پوریان، محمدجواد و قیدر قنبرزاده (۱۳۹۹)، ارائه مدل مزیت های رقابتی کسب و کار گردشگری سلامت در پسا کرونا با بکارگیری تکنیک فرا ترکیب، نشریه علمی پژوهشی مدیریت کسب و کارهای بین المللی، دوره ۳، شماره ۴، صص ۴۵-۶۶.

۲۳) ملکی، سعید و فرشته شنبه پور (۱۳۹۸)، سنجش میزان برخورداری مناطق شهری اهواز از شاخص های شهر خلاق، مطالعات محیطی هفت حصار، دوره ۸، شماره ۲۹، صص ۷۷-۸۸.

۲۴) نجارزاده، محمد؛ باقری قره بلاغ، هوشمند و محسن عین علی (۱۴۰۰)، تأملی بر راهبردهای بازاریابی پسا کرونا در صنعت گردشگری و هتل داری در جهان (مطالعه ای مروری)، گردشگری و توسعه، دوره ۱۰، شماره ۲، صص ۱-۹.

۲۵) نیکفالمغانلو، ساسان و محدثه منصوری (۱۳۹۹)، تاثیر ویروس کرونا COVID-19 بر صنعت گردشگری، هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم جغرافیا، معماری و شهرسازی ایران، تهران.

۲۶) یوردخانی، مختار (۱۳۹۷)، بررسی عوامل مؤثر بر ارتقا و بهبود صنعت گردشگری شهری و آسیب شناسی آن در شهرها، مدیریت شهری و روستایی، دوره ۱۷، شماره ۵۰، صص ۴۷۱-۴۸۳.

27) Bakas, F. E. Duxbury, N. & de Castro, T. V. (2019), Creative tourism: catalysing artisan entrepreneur networks in rural Portugal, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Vol.25, No.4, pp.731-752.

28) Brouder, P. (2020), Reset redux: possible evolutionary pathways towards the transformation of tourism in a COVID-19 world, *Tourism Geographies*, Vol.21, No.7, pp.1-7.

29) Florida, R. (2005), *cities and creative class*, Routledge, New York-London. Foundation: Series B, Human geography, 90 (2). p 4.

30) Gössling, S. Scott, D. & Hall, C. M. (2020) Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol.29, No.1, pp.1-20

31) UNWTO. (2020), *World Tourism Barometer*, Statistical Annex, Vol. 18, No. 1. pp. 1-6.

32) Zhong, B. L. Luo, W. Li, H. M. & Zhang, Q. Q. & Liu, X. G. & Li, W. T. & Li, Y. (2020), Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey, *international journal of biological sciences*, Vol.16, No.10, pp.1745-1752.

The role of coronavirus on the creative destruction of tourism Case study: Chabahar city

Maliehe Zakerian, Department of Geography and Urban Planning, Meybod Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

Shahbakhsh Raeisi¹, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Safora Abkhesht, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Sima Firouzirad, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Afsaneh Poorian, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Received: 17 December 2021

Accepted: 12 January 2021

Abstract

In recent years, the global economy has witnessed a very significant growth of the tourism industry; the industry has been able to go through a fruitful path with a decade of growth since the global financial crisis, after long and successful developments. However, this growth and dynamism was severely disrupted by the global outbreak of coronary heart disease. The aim of the present study is the role of corona virus in the creative destruction of tourism in Chabahar. This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of research method. The method of data collection is documentary and field (questionnaire). The statistical population is the citizens living in the city of Chabahar, which in 2016 had 106739 people living in the city. The sample selected using Cochran's method is 351 people. In data analysis, depending on the scale of variables and objectives, the mean, one-sample t-test and structural equation modeling (SEM) in SPSS and Amos software environment have been used. According to the results of T-test, the situation of the mentioned dimensions in Chabahar city is higher than the normal average level. Also, the role of corona virus on the creative destruction of tourism in the city of Chabahar was studied by modeling structural equations in Amos software. Based on the results, anxiety caused by Corona virus had a direct and significant effect on the creative destruction of tourism ($P = 0.0001$, $\beta = 0.88$) in Chabahar. Also, the amount and direction of investment ($P = 0.036$, $\beta = 0.13$) has a direct and significant effect on the creative destruction of tourism in the city of Chabahar. The highest factor load is related to the index of satisfaction with the presence of tourists from the variable of people's attitude towards tourism (0.9) and then the indicators of fear of coronavirus and concern about the transmission of the virus to others from the variable of coronary anxiety, respectively. Factor loads were 0.89 and 0.88, respectively.

Keywords: Corona virus, tourism, creative destruction, Chabahar city.

¹ - Corresponding author: shahbakhshr@yahoo.com

